

Bir demet hakikat balı

Konya Seydişehir'den Nihat Sarıaltın: “Muhakemat sayfa 21'deki Hatimede ‘haczetmesine de sebep olur’ cümlesini nasıl anlamalıyız?”

Bediüzzaman, bahsettiğiniz Hatime’de bazı içtimaî kural ve alışkanlıklarımızı İlâhî kurallarla tadil ediyor. Yani eleştirip doğrusunu gösteriyor.

Cümleleri tek tek ele alalım:

İHSAN-I İLÂHÎ KİŞİYE YETER!

“İhsan-ı İlâhîden fazla ihsan, ihsan değildir.”¹

Kişiyi şımartmayacak, şükrüne vesile olacak bir ihsanı Cenâb-ı Hak yapıyor. Kişi şükrettikçe de Allah ihsanını arttırıyor. Allah arttırdıkça şükreden kul havalara girmiyor; şükrünü arttırıyor. Oysa insanın ihsan-ı İlâhîden fazla ihsan ve iyilikleri ölçüsüzdür. Kişiyi şımartır. Su-i istimale kapı açar. Meselâ bir anne sırf şefkatinden dolayı akil ve baliğ olmuş evlâdının oruç tutmasına -aman evlâdım açlığa dayanamazsın diyerek- engel olmamalı, sabah namazına şefkatle kaldırabilmeli. Aksi takdirde annenin şefkati, evlâdının ibadetlerine engel oluyorsa, böyle ihsan, ihsan ve iyilik değil, kötülüktür.

HAKİKAT HAYALDEN ÜSTÜNDÜR

“Bir dane-i hakikat bir harman hayalâta müreccahtır.”²

Hakikat hayalden üstündür. Küçük de olsa bir hakikat taneciği, çok büyük hayallere tercih edilir. Müslüman hakikat ile yaşar; hükmü, hayat kuralları, değer ölçüleri, hayalleri hak ve hakikat ile çelişmez.

METHETMEK MANEN KATLETMEKTİR

İhsan-ı İlâhî ile tavsifte kanaat etmek farzdır.³

Allah’ın bir şeyi takdir etmesi ve o şeye değer vermesi hakikattir. Kul eğer Allah’ın verdiği değer kadar bir değer verirse, hakikatten ayrılmamış olur. Daha fazla değer verirse mübalâğa yapmış olur. Ve kişiyi bu abartı ile tefer’una (yani firavunlaşmaya), gurura, riyaya, ucha itmiş olur. Bu haramdır.

Nitekim Peygamber Efendimiz (asm): “Sakın birbirinizi methetmeyin. Çünkü bu (kişiyi iyilik değil, kişiyi) boğazlamaktır (yani bir nev’î katletmek)tir.”⁴ buyurmuştur.

Yani medih kişiyi manen öldürür. Böyle bir manevî katle sebep olmamalı.

CEMİYETİN HUZURUNU BOZMAMALI!

Cemiyete dâhil olan, cemiyetin nizamını ihlâl etmemek gerektir.⁵

Cemiyeti cemiyet yapan dinî kurallar, aklî kurallar, örfler ve geleneklerdir. Bu kurallar ihlâl edilirse cemiyette huzursuzluklar, gerginlikler, sıkıntılar çıkar. Bu kurallardan dine ve akla uygun olan örfleri ihlâl etmemelidir. Örf, cemiyetin akıl ve şeriat ile çelişmeyen, gelenek haline gelmiş davranış türleridir.

Dine ve akla uymayan gelenekler varsa elbette bunlar tadil edilebilecektir.

KIYMET VE ŞEREF ZATIN AMELİNDEDİR!

Bir şeyin şerefi neslinde değildir, zatındadır.⁶

Kişi neslinin şerefine ve kıymetine değil, kendi zatının durumuna ve ameline bakmalıdır. Hiç kimse nesline veya aşiretine güvenip kendisini üstün göremez, kendisini mesuliyetten kurtaramaz. Peygamber Efendimiz (asm) kendisinden hukukî bir ceza konusunda iltimas isteyen birisine: “Allah’ın hududunda şefaât olmaz, kızım Fatma da çalmış olsa ellerini keserdim.”⁷ buyurmuştur.

BİR DEĞER NASIL HACZEDİLİR?

Bir şeyin aslını gösteren semeresidir. Birinin malına başka mal-velev kıymetli de olsa-karışır, malını kıymetsiz ettiği gibi, haczetmesine dahi sebep olur.⁸

Bir işin kıymetini gösteren meyvesidir, neticesidir.

Bir kişinin helâl malına haram bir mal karışır, karışan mal ne kadar kıymetli olursa olsun, karıştığı malı kıymetsiz kılar. Helâl mal iken, kul hakkı karışmış, kirlenmiştir. Az bir haram mal, karıştığı çok malı hakikat namına haczeder. Yani ahirette sorgulanacak mal haline getirir.

Aynen meselâ: Bir damla pislik, kilolarca temiz ve berrak suyu kirletir, yani haczeder. Sinek küçüktür; ama koca bir mideyi bulandırır. Zerre kadar bir virüs, koca bir gövdeyi devirir, öldürür; yani haczeder.

Dipnotlar:

- 1- Muhakemat, s. 21.
- 2- Muhakemat, s. 21.
- 3- Muhakemat, s. 21.
- 4- Kütüb-ü Sitte, İ. Canan, C. 17, s. 483, No: 1127. (3743) (7114).
- 5- Muhakemat, s. 21.
- 6- Muhakemat, s. 21.
- 7- Kütüb-ü Sitte, İ. Canan, C. 12, s. 505.
- 8- Muhakemat, s. 21.